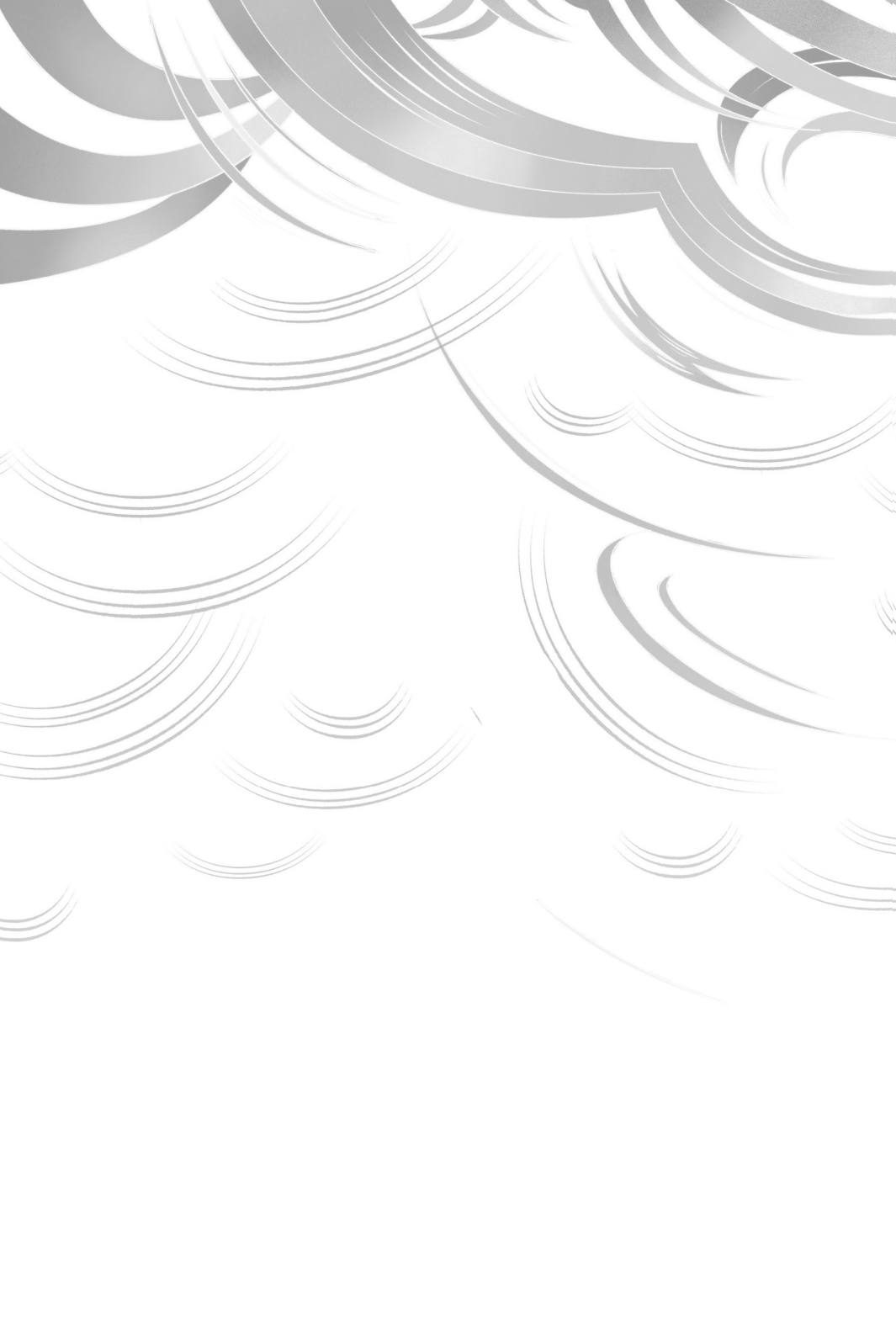

The background features several thin, grey, curved lines that sweep across the page, creating a sense of motion and depth. These lines are arranged in a way that frames the central text, with some lines curving upwards and others downwards, giving the overall composition a dynamic and artistic feel.

**ΚΑΘΕΤΙ
ΤΟ ΛΥΠΗΡΟ
ΕΙΝΑΙ
ΕΝΑ ΨΕΜΑ**

(μια αληθινή ιστορία)

ΝΤΑΝΙΕΛ ΝΑΓΕΡΙ

**ΚΑΘΕΤΙ
ΤΟ ΛΥΠΗΡΟ
ΕΙΝΑΙ
ΕΝΑ ΨΕΜΑ**

(μια αληθινή ιστορία)

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ

Γιώργος Παναγιωτάκης, Καρολίνα Μιζάν

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισιμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Σύγχρονη λογοτεχνία για παιδιά και για νέους

Σειρά: Σύγχρονη λογοτεχνία για νέους

Ντάνιελ Ναγέρι, *Καθελί το λυπηρό είναι ένα ψέμα (μια αληθινή ιστορία)*

Daniel Nayeri, *Everything sad is untrue (a true story)*

Μετάφραση: Γιώργος Παναγιωτάκης, Καρολίνα Μιζάν

Εικονογράφηση εξωφύλλου: David Curtis

Επιμέλεια-διορθώσεις: Έφη Ταμπακάκη

Σελιδοποίηση: Αλέξιος Δ. Μάστορης

Copyright© για το κείμενο Daniel Nayeri, 2020

Copyright© για τη μετάφραση 2022, Γιώργος Παναγιωτάκης, Καρολίνα Μιζάν

Copyright© για την ελληνική γλώσσα Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη), 2021

Πρώτη έκδοση στην αγγλική γλώσσα από τη Levine Querido, 2020

All rights reserved.

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα,

Μάιος 2022

KET Δ552 ΚΕΠ 118/22 ISBN 978-960-16-9736-9

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665 – ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ),

570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15 – ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Όταν ήμουν μικρός στο Ισφαχάν, έλεγα
στη μητέρα μου ότι μια μέρα θα της έχτιζα
ένα κάστρο στην κορυφή του όρους Σοφέχ.
Θα φαινόταν από το παράθυρό μου. Ένα κάστρο
ψηλά στον ουρανό... Τότε φυσικά δεν ήξερα
πως η ζωή θα με έδγαζε ψεύτη. Συγγνώμη, μαμά.
Δεν το ξέχασα. Απλώς δε γινόταν.
Αντί για αυτό σού έγραψα ένα βιβλίο.
Ό,τι μπορεί ο καθένας κάνει.

Κάποτε –σαν χτες μου φαίνεται– πίστευα ότι κάτω από το δέρμα μου υπήρχε μονάχα φως. Και ότι, αν με γρατζούνναγες, θα ακτινοβολούσα.

Billy Collins “On Turning Ten”

Όπου και αν πας στον κόσμο, οι άνθρωποι λένε για τον Κχόσρου ότι είναι ειδωλολάτρης.

Μπορεί και να έχουν δίκιο.

Όμως ο Κχόσρου δεν έχει ανάγκη τον κόσμο.

Δεν έχει ανάγκη ούτε τους ανθρώπους.

Amir Khosrou

Είμαι πεπεισμένος σαν μικρό παιδί ότι η οδύνη θα καταλαγιάσει, ότι η εξευτελιστική γελοιότητα των ανθρωπίνων αντιφάσεων θα χαθεί σαν ένας θλιβερός αντικατοπτρισμός, σαν ένα άθλιο κατασκευάσμα ενός αδύναμου, μικροσκοπικού ανθρώπινου ευκλείδειου νου και ότι, στο φινάλε του κόσμου, τη στιγμή της αιώνιας αρμονίας, θα εμφανιστεί κάτι τόσο πολύτιμο, που θα αρκεί για να μαλακώσει όλες τις καρδιές, για να κατευνάσει όλες τις παρεξηγήσεις, για να εξιλεώσει όλα τα κρίματα των ανθρώπων, όλο το αίμα που χύθηκε. Και χάρη σε αυτό θα μπορείς όχι μόνο να συγχωρέσεις, αλλά και να δικαιολογήσεις όλα όσα έχουν συμβεί...

Φιόντορ Ντοστογιέφσκι, *Αδελφοί Καραμάζοφ*

ΟΛΟΙ ΟΙ ΠΕΡΣΕΣ ΕΙΝΑΙ ΨΕΥΤΕΣ και το ψέμα είναι αμαρτία.

Αυτό πιστεύουν τα παιδιά στην τάξη της κυρίας Μίλλερ. Δεν ξέρω όμως πού το βασίζουν, αφού ο μοναδικός Πέρσης που έχουν γνωρίσει είμαι εγώ.

Η μαμά σε γενικές γραμμές συμφωνεί, μόνο και μόνο επειδή πιστεύει πως όλοι οι άνθρωποι είναι αμαρτωλοί και έχουν ανάγκη τον Θεό για να σωθούν. Ο μπαμπάς όμως λέει όχι. Οι Πέρσες δεν είναι ψεύτες. Είναι κάτι ακόμη χειρότερο: ποιητές.

Οι ποιητές δεν ξέρουν καν ότι λένε ψέματα. Απλώς πασχίζουν να θυμηθούν τα όνειρά τους. Πασχίζουν ακόμη να θυμηθούν έξι χιλιάδες χρόνια ιστορίας, μα και όλες τις εκδοχές όλων των ιστοριών που έχουν ειπωθεί ποτέ.

Σε μία από αυτές τις εκδοχές ίσως να μην είμαι το προσφυγόπουλο που κάθεται στο τελευταίο θρανίο στο μάθημα της κυρίας Μίλλερ. Ίσως να είμαι ένας μεταμφιεσμένος πρίγκιπας.

Αν με αιχμαλωτίσεις, θα σου πω τη φράση από τις *Χίλιες και μία νύχτες*: «Ελευθέρωσέ με και εγώ θα σου διηγηθώ μια πολύ παράξενη ιστορία».

Όλα κάπως έτσι αρχίζουν.

Με μια υπόσχεση. Αν το θέλεις λοιπόν, θα σου πω μια ιστορία. Έτσι θα γνωριστούμε καλύτερα οι δυο μας και θα πάψουμε να είμαστε εχθροί.

Δεν είναι δική μου επινόηση αυτό. Είναι ένας κανόνας που ακολουθούν μέχρι και τα τζίνι.

Στις *Χίλιες και μία νύχτες*, η Σεχραζάντ –εκείνη που θυμάται όλα τα όνειρα του κόσμου– λέει κάθε βράδυ ιστορίες στον βασιλιά για να παρατείνει τη ζωή της.

Εδώ όμως θα βρεις μονάχα εμένα και τις δικές μου αναμνήσεις.

Και εσύ που με διαβάξεις, όποιο κι αν είναι το όνομά σου, είσαι ο βασιλιάς.

Κοίτα, μην το παίρνεις και πολύ πάνω σου. Ο βασιλιάς ήταν πολύ κακός άνθρωπος και, μέχρι να φτάσει στη Σεχραζάντ, είχε κάνει ένα κανονικότατο μακελειό. Χίλιες γυναίκες είχε σφάξει ο αθεόφοβος.

Είναι πολύ μεγάλη ευθύνη να είσαι ο βασιλιάς σε αυτή την ιστορία.

Κρατάς τη ζωή μου στα χέρια σου.

Πάντως να το ξέρεις, γιατί οι καλοί λογαριασμοί κάνουν τους καλούς φίλους: Θα ξεκινήσω την αφήγησή μου μιλώντας για τον παππού μου, τον Μπάμπα Χατζί. Έχει μπόλικο αίμα αυτή η ιστορία και ίσως σε σοκάρει.

Αλλά μην ανησυχείς, καλέ μου αναγνώστη, ούτε και εσείς, κυρία Μίλλερ.

Υπάρχουν αμέτρητες ιστορίες και θαυμαστά πράγματα στον κόσμο, όμως τίποτα δεν είναι πιο θαυμαστό και κουλ από αυτά που θα ακούσετε.

ΑΠΑΡΙΘΜΩΝΤΑΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Ο Μπάμπα Χατζί σκοτώνει τον τάυρο.

Το πρώτο πρώτο πράγμα που θυμάμαι είναι το αίμα να αναδλύξει από τον λαιμό ενός τρομοκρατημένου τάυρου

και τα κατακόκκινα χέρια του παππού μου να απλώνονται για να αγγίξουν το πρόσωπό μου. Πρέπει να ήμουν τριών χρονών.

Ίσως να έχω και πιο παλιές αναμνήσεις. Δεν ξέρω.

Αν υπάρχουν, θα είναι ξαφνικές φλασιές. Σκόρπιες ψηφίδες ή κάτι τέτοιο.

Μπορώ να σου σκαρώσω μερικές τέτοιες αν θέλεις.

Όμως, χωρίς πλάκα, το πρώτο που θυμάμαι είναι το αίμα. Και τον ταύρο να μουγκανίζει σπαρακτικά. Και εκείνο τον ήχο, το *γκλουκ γκλουκ*.

«Έλα τώρα...» μου λένε κάποιοι. «Ήταν σίγουρα αίμα;»

Δε με πιστεύουν βλέπεις.

Και δε με πιστεύουν γιατί είμαι ένα φτωχό προσφυγάκι, που τα ρούχα του μυρίζουν τουρσί και σκόρδο, και έχει στα μαλλιά του ψείρες, και έτσι στα σίγουρα επινοεί διάφορα για να το παίξει κάποιος.

Δεν ξέρω τι είδους αναμνήσεις έχουν οι Αμερικανοί από τα παιδικά τους χρόνια. Αποκλείεται όμως να είναι πιο όμορφες από τις δικές μου.

Και έτσι βάζουν τα γέλια και με κοιτούν όλο ειρωνεία. «Εντάξει, μας έπεισες» μου λένε.

«Αλήθεια!» τους λέω. «Είναι η μία από τις δύο αναμνήσεις που έχω από τον παππού μου, τον Μπάμπα Χατζί». Το ορκίζομαι. Την προσέχω σαν τα μάτια μου. Η καρδιά μου έχει τυλιχτεί γύρω της και την κρατά σφιχτά.

Είναι σαν να σφίγγεις στη γροθιά σου μια μικροσκοπική μπίλια από ρουλεμάν. Τα νύχια σου χώνονται βαθιά στο δέρμα σου και όμως είναι αδύνατον να καταλάβεις αν το ρουλεμάν βρίσκεται ακόμη εκεί. Οι κόμποι στα δάχτυλά σου έχουν ασπρίσει από την πίεση κι όμως φοβάσαι ότι η μπίλια έχει πέσει δίχως να το έχεις πάρεις χαμπάρι,

και μέσα στη ματωμένη σου παλάμη υπάρχει μονάχα αέρας κοπανιστός.

Η ανάμνηση είναι σύντομη. Λίγες εικόνες όλες και όλες. Σαν φωτογραφίες. Και το πρόσωπο του παππού είναι μία από αυτές.

ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΒΡΙΣΚΟΜΑΙ σε ένα μεγάλο χρυσό αυτοκίνητο.

Δεν είναι στ' αλήθεια χρυσό, απλώς είναι βαμμένο χρυσαφί. Και είναι τεράστιο, τα καθίσματα είναι σαν δυο μεγάλοι καναπέδες τοποθετημένοι πάνω σε ρόδες.

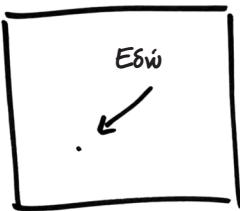
Το αυτοκίνητο τρέχει σε έναν χωματόδρομο στη μέση μιας ερήμου, κάπου στα δάθη του Ιράν. Είναι ο δρόμος που οδηγεί στο Αρντεστάν.

Λογικά αυτό το όνομα δε θα σου λέει τίποτα. Ίσως να μην μπορείς καν να το προφέρεις. Θα μπορούσα άνετα να έχω πει «είναι ο δρόμος που οδηγεί στο Άντε-στάσου-παρακεί-ρε-χαζέ-σαν»: το ίδιο θα ήταν.

Τέλος πάντων. Ήταν μια έρημος σε μια μακρινή χώρα.

Θέλεις μήπως και χάρτη;

Οκεί, ορίστε ο χάρτης σου:

Κάθε φορά που μιλάω για εκείνα τα μέρη, οι άλλοι φαντάζονται κάτι σαν τον πλανήτη Άρη. Ή σαν τη Μέση Γη. Θα με πίστευαν ακόμα και αν τους έλεγα πως ήμουν σε μια άμαξα που την έσερναν καμήλες.

Όμως ήταν ένα συνηθισμένο Σεβρολέτ. Η ζωή μας ήταν κανονική εκείνα τα χρόνια.

Φορούσα αθλητικά παπούτσια με χριτς χρατς. Είχα και μπαμπά.

Ο μπαμπάς μου είχε ένα πυκνό κόκκινο μουστάκι και έπαιρνε αστείες γκρομάτσες για να μας κάνει να γελάμε. Φούσκωνε τα μάγουλά του, έσμιγε τα φρύδια και γινόταν σαν ένας τεράστιος μουτρωμένος σκίουρος.

Εκείνος οδηγούσε. Η μαμά καθόταν δίπλα του και μας έδινε κομματάκια από ένα κέικ με φιστίκι και κάρδαμο. Ο δρόμος πήγαινε κυματιστός σαν ωκεανός.

Δεξιά και αριστερά η άμμος ήταν παχιά, θα μπορούσε να καταπιεί το μισό αυτοκίνητο πριν καν το πάρουμε χαμπάρι. Σε κάποια σημεία είχε απλωθεί στο οδόστρωμα και έτσι ο δρόμος δε φαινόταν καν.

Το αυτοκίνητο έτρεχε τόσο γρήγορα, που ένιωθες σαν να ήσουν σε ένα καράβι που θαλασσοδέρεται. Κάθε φορά που οι πισινοί μας βρισκόνταν στον αέρα, η αδερφή μου και εγώ τσιρίζαμε. «Αχ, Μασούντ!» έλεγε η μαμά. «Πιο σιγά! Θα σκοτώσεις τα παιδιά σου!»

Όμως ο μπαμπάς αυτό τον δρόμο τον ήξερε σαν την τσέπη του, επειδή είχε γεννηθεί στο Αρντεστάν. Δηλαδή επέστρεφε σπίτι. Λαχταρούσε να φάει το στιφάδο με το γιαούρτι της μητέρας του. Πατέρας του ήταν ο Μπάμπα Χατζί, ο παππούς μου.

Μια εποχή πηγαίναμε στο Αρντεστάν κάθε Σαββατοκύριακο. Το συγκεκριμένο κομμάτι της ιστορίας λοιπόν δεν αφορά αποκλειστικά την πρώτη μου ανάμνηση. Αυτό που περιγράφω γινόταν κάθε, μα κάθε φορά.

Μπορεί να ήταν τη μέρα που είδα τον Μπάμπα Χατζί να σφάζει τον ταύρο, μπορεί και όχι. Μπορεί το κέικ αντί για φιστίκι και κάρδαμο να είχε ροδόνερο και μέλι ή η μα-

μά να είχε πει «Αμάν, Μασούντ! Πάλι τα ίδια;». Και η γιαγιά αντί για σιφάδο με γιαούρτι να είχε φτιάξει κεμπάπ με γιαούρτι.

Μικρή σημασία έχει. Αυτές οι διαφορές δεν είναι ικανές να κάνουν τη διαφορά.

Η επόμενη εικόνα είναι να έχουμε παρκάρει έξω από το πέτρινο τείχος που περιτριγύριζε την αυλή του σπιτιού. Βλέπω και τον εαυτό μου σε αυτή τη φωτογραφία, μια και αυτό το κομμάτι δεν είναι μέρος της δικής μου ανάμνησης. Μου το έχει διηγηθεί η μαμά. Άρα φαντάσου τη σκηνή σαν να τη βλέπεις μέσα από τα μάτια της. Τώρα κοίτα λίγο πιο χαμηλά. Να 'μαι! Είμαι τριών χρονών.

Φοράω κοτλέ παντελονάκι. Κρατάω το λούτρινο προβατάκι μου, τον κύριο Προβατάκη, και στο άλλο μου χέρι ένα ραβδί. Ήθελα, βλέπεις, να γίνω βοσκός. Είχα φουσκωτά μαγουλάκια και έτσι όλη την ώρα μού τα τσιμπούσαν, με αποτέλεσμα να είμαι συνέχεια μουτρωμένος. Εγώ ήμουν λοιπόν ο μουτρωμένος σκίουρος.

«Αχ, τι γλυκούλης!» έλεγε συνεχώς η μαμά. «Το πιο χαριτωμένο αγοράκι του κόσμου».

Εδώ, στο σχολείο της Οκλαχόμα όπου πηγαίνω, κανείς δεν έχει την ίδια άποψη.

Όπως μου είπε η μαμά, φτάσαμε στο Αρντεστάν κατά το ηλιοδασίλεμα. Ο ήλιος έπεφτε κατακόκκινος πίσω από τα βουνά που διακρίνονταν θαμπά στο δάθος. Ο πέτρινος φράχτης γύρω από το σπίτι ήταν τρία μέτρα ψηλός και είχε χτιστεί εξακόσια χρόνια πριν.

Ο κήπος βρισκόταν από τη μέσα πλευρά του φράχτη. Τον διέσχιζε ένα δρομάκι στρωμένο με πλάκες από μωσαϊκό. Παντού γύρω αμυγδαλιές, ροδακινιές και συκιές. Στο κέντρο υπήρχε ένα περίτεχνο σιντριβανάκι που σε δρόσιζε με το κελάρυσμά του. Και στη γωνία ένα πηγάδι.